

TEMA-CHEIE¹

Art. 10

Comportamentul expresiv

(Ultima actualizare: 28.02.2025)

Introducere

Acest document are scopul de a completa materialul de referință [Ghid privind art. 10](#), oferind o imagine de ansamblu mai bine direcționată și detaliată asupra jurisprudenței în materia comportamentului expresiv.

Curtea a aplicat art. 10 nu numai formelor tradiționale de exprimare, cum ar fi discursurile și textele scrise, ci și mijloacelor de exprimare mai puțin evidente prin care oamenii aleg să își transmită opiniile, mesajele, ideile și criticile (*Semir Güzel împotriva Turciei*, 2016, pct. 27). Astfel, în sensul prezentei teme-cheie, comportamentul expresiv se referă la acte și/sau comportamente, altele decât discursul verbal tradițional, prin care se comunică idei și opinii și care sunt protejate în temeiul art. 10².

La fel ca în cazul altor forme de exprimare, în jurisprudența sa privind comportamentul expresiv, Curtea a reiterat faptul că art. 10 se aplică nu numai „informațiilor” sau „ideilor” primite favorabil sau considerate inofensive ori lipsite de importanță, ci și celor care offensează, șochează sau tulbură: acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului de deschidere în lipsa cărora nu există „societate democratică” (*Handyside împotriva Regatului Unit*, 1976, pct. 49, citată, printre altele, în *Tatár și Fáber împotriva Ungariei*, 2012, pct. 35; *Murat Vural împotriva Turciei*, 2014, pct. 61).

Principii extrase din jurisprudența actuală

- Art. 10 protejează atât fondul ideilor și informațiilor exprimate, cât și forma în care acestea sunt transmise [*Gough împotriva Regatului Unit*, 2014, pct. 149; *Caruiev împotriva Rusiei*, 2022, pct. 17; *Borzih împotriva Ucrainei* (dec.), 2024, pct. 36]. Curtea a considerat că ideile și opiniile sunt de natură să fie comunicate nu doar prin exprimarea verbală tradițională, ci și prin exprimarea nonverbală sau prin comportamentul unei persoane (*Ibrahimov și Mammadov împotriva Azerbaidjanului*, 2020, pct. 165).
- În cazul în care un act este considerat comportament expresiv în sensul art. 10, statele pot totuși să intervină asupra actului atât timp cât ingerința este prevăzută de lege și este necesară într-o societate democratică pentru atingerea unor scopuri legitime, respectiv cele enumerate la art. 10 § 2 (*Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 64). Totuși,

¹ Întocmită de Grefă. Nu obligă Curtea.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

² Campaniile de exprimare a dezacordului și protestele sub formă de întruniri, deși intră sub incidența art. 10 [*Steel și alții împotriva Regatului Unit*, 1998; *Hashman și Harrup împotriva Regatului Unit* (MC), 1999] nu vor constitui punctul central al conceptului de comportament expresiv, astfel cum este discutat în prezentul document. Pentru acest grup de cauze, a se vedea [Ghid privind art. 11 \(secțiunea B.2, capitolul I\)](#): „Întrunirea ca formă de exprimare”.

aceste excepții impun o interpretare restrânsă, iar necesitatea ingerinței trebuie să fie stabilită în mod convingător (*Gough împotriva Regatului Unit*, 2014, pct. 165).

- Pentru a stabili întinderea marjei de apreciere acordate statelor în acest domeniu, trebuie să se acorde atenția cuvenită evaluării făcute de autoritățile naționale în cazul în care exprimarea în discuție ar putea avea mai multe niveluri de semnificație care ar putea fi înțelese pe deplin numai de cei care au o cunoaștere cuprinzătoare a contextului istoric, social și politic [*Borzih împotriva Ucrainei* (dec.), 2024, pct. 47].
- O persoană care își exercită libertatea de exprimare prevăzută la art. 10 își asumă totodată anumite îndatoriri și responsabilități. Sfera acestor obligații și responsabilități depinde de contextul specific și trebuie să fie avută în vedere în cadrul aprecierii de către Curte a necesității unei ingerințe (*Gough împotriva Regatului Unit*, 2014, pct. 167).
- Interesele unei persoane trebuie să fie puse în balanță cu interesele societății și ale grupului într-un mod care să asigure tratamentul echitabil și adecvat al persoanelor aparținând minorităților. Deși necesitatea de a menține și a promova idealurile și valorile unei societăți democratice poate necesita anumite concesii din partea persoanelor, un comportament care reprezintă o opinie minoritară, dar care nu este în sine incompatibil cu valorile democratice sau total în afara normelor de conduită ale societății ar trebui să fie tolerat de state în interesul pluralismului și armoniei (*Gough împotriva Regatului Unit*, 2014, pct. 168).
- Exprimarea artistică, în special, este protejată de art. 10, deoarece crearea, interpretarea, distribuirea sau expunerea de opere de artă contribuie la schimbul public de informații culturale, politice și sociale, precum și la schimbul de idei și opinii. Prin urmare, statele au obligația de a nu aduce atingere în mod nejustificat libertății de exprimare a autorilor sau a artiștilor (*Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 206).
- În cazul în care comportamentul în discuție este un act de exprimare politică sau o implicare într-o dezbatere privind chestiuni de interes public, Curtea permite o marjă redusă de restrângere (*Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 260; *Baldassi și alții împotriva Franței*, 2020, pct. 78).

Criterii relevante

Aplicabilitatea art. 10:

Atunci când stabilește dacă un act sau un comportament în litigiu intră sub incidența art. 10, Curtea ia în considerare doi factori: în primul rând, natura actului sau comportamentului, mai precis caracterul lui expresiv astfel cum este văzut dintr-un punct de vedere obiectiv; și în al doilea rând, scopul și intenția persoanei implicate în actul sau comportamentul respectiv (*Murat Vural împotriva Turciei*, 2014, pct. 54; *Caruiev împotriva Rusiei*, 2022, pct. 19). Aprecierea Curții se va realiza într-un mod cuprinzător, nu restrictiv (*Murat Vural împotriva Turciei*, 2014, pct. 52).

Curtea a aplicat art. 10, printre altele, următoarelor tipuri de comportament expresiv:

- **acte și gesturi provocatoare**, precum tăierea numelui unei personalități publice de pe o panglică comemorativă (*Şvidka împotriva Ucrainei*, 2014), aplicarea de vopsea sau accesorii decorative pe statuile unor personalități istorice (*Murat Vural împotriva Turciei*, 2014; *Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021; *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021), decizia de a renunța complet la îmbrăcăminte și de a apărea nud sau parțial nud în public (*Gough împotriva Regatului Unit*, 2014; *Bouton împotriva Franței*, 2022); sau scuipatul pe fotografia unui politician în urma realegerii sale (*Caruiev împotriva Rusiei*, 2022);
- **spectacole artistice și/sau politice sau demonstrații care sunt nonverbale** (*Tatár și Fáber împotriva Ungariei*, 2012; *Stern Taulats și Roura Capellera împotriva Spaniei*, 2018; *Mătăsaru împotriva Republicii Moldova*, 2019) sau care sunt atât verbale, cât și nonverbale (*Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, 2018; *Sinkova împotriva Ucrainei*, 2018; *Ibrahimov și*

Mammadov împotriva Azerbaidjanului, 2020; *Bumbeș împotriva României*, 2022; *Bouton împotriva Franței*, 2022);

- purtarea de **haine** sau **accesorii expresive** ori **simbolice** [*Vajnai împotriva Ungariei*, 2008; *Donaldson împotriva Regatului Unit* (dec.), 2011; *Fratanoló împotriva Ungariei*, 2011; *Z.B. împotriva Franței*, 2021; *Ibragimova împotriva Rusiei*, 2022; *Borzih împotriva Ucrainei* (dec.), 2024, pct. 36];
- **boicoturi** (*Baldassi și alții împotriva Franței*, 2020);
- **lipsa de acțiune**, respectiv un act de sfidare față de o autoritate care reprezintă statul (*Semir Güzel împotriva Turciei*, 2016);
- **alte forme** (*Melike împotriva Turciei*, 2021, cauză în care reclamantul a fost concediat pentru utilizarea butonului „Îmi place” de pe Facebook pentru a exprima aprobarea conținutului publicat de terți; *Ete împotriva Turciei*, 2022, în care reclamantul a fost declarat vinovat de propagandă în favoarea unei organizații teroriste pentru tortul tăiat felii și distribuit cu ocazia zilei de naștere a liderului Partidului Muncitorilor din Kurdistan).

Curtea apreciază aplicabilitatea art. 10 de la caz la caz și analizează adesea factorii contextuali pentru a stabili dacă comportamentul în discuție este suficient de „expresiv” pentru a justifica măsurile de protecție prevăzute la art. 10 (*Kotliar împotriva Rusiei*, 2022, pct. 41). De exemplu:

- Curtea a considerat că un comportament este expresiv atunci când implică o dezbatere mai amplă cu privire la o chestiune de interes public (*Stern Taulats și Roura Capellera împotriva Spaniei*, 2018, pct. 39-40) sau are loc în timpul unui protest prelungit la nivel național împotriva Guvernului (*Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 45; *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 59).
- Curtea a considerat, de asemenea, că un act este un comportament expresiv atunci când a fost efectuat în fața altor persoane și a încercat să transmită anumite idei acestor persoane (*Şvidka împotriva Ucrainei*, 2014, pct. 37-38), inclusiv atunci când persoana implicată sau persoanele implicate în comportament invită mass-media și alți spectatori să promoveze în mod intenționat mesajul avut în vedere (*Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, 2018, pct. 205).
- Un act poate fi expresiv chiar și atunci când se face pe furiș, în încercarea de a ascunde identitatea actorului (*Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 59).
- Un act poate totodată să constituie o formă de exprimare, deși a fost caracterizat ca întrunire de către autoritățile naționale. În cauza *Tatár și Fáber împotriva Ungariei*, 2012, Curtea a ajuns la convingerea că evenimentul a constituit în principal o formă de exprimare, mai degrabă decât o întrunire, cu atât mai mult cu cât a implicat doar două persoane și a avut o durată foarte scurtă (pct. 29). Prestația reclamantilor – atârănarea de haine murdare pe gardul Parlamentului pentru a simboliza „rufele murdare ale națiunii” – a reprezentat o formă de exprimare politică (pct. 36).

Exemple specifice:

Statui, monumente și memoriale

- În cauza *Murat Vural împotriva Turciei*, 2014, Curtea a statuat că o pedeapsă cu închisoarea de peste 13 ani era extrem de disproporționată având în vedere actul reclamantului de a turna vopsea pe statuile lui Atatürk. Deși actele reclamantului ar putea fi înțelese ca un atac fizic asupra proprietății, Curtea a considerat că „niciun raționament” nu ar putea fi suficient pentru a justifica severitatea pedepsei pentru faptele în discuție (pct. 66-68).
- În cauza *Şvidka împotriva Ucrainei*, 2014, reclamanta în mod public a desprins o panglică dintr-o coroană de flori depusă de președinte în cadrul unei ceremonii comemorative. Deși a fost cercetată în cadrul unei proceduri administrative, nu penale, instanțele naționale au

aplicat cea mai aspră sancțiune, privarea de libertate, pentru ceea ce constituia o faptă ilicită care nu implica niciun fel de violență sau pericol. Curtea a statuat că această măsură nu putea fi justificată (pct. 41).

- În schimb, în cauza *Sinkova împotriva Ucrainei*, 2018, în care reclamanta a fost condamnată în cadrul unei proceduri penale pentru că a prăjit ouă la flacăra veșnică a Mormântului Ostașului Necunoscut și condamnată la 3 ani de închisoare, cu suspendarea executării timp de 2 ani, Curtea a considerat că sancțiunea este proporțională, constatând că pedeapsa a fost suspendată și că reclamanta nu a executat nicio zi din aceasta (pct. 111).
- Curtea a recunoscut că prevenirea deteriorării monumentelor publice poate fi considerată un scop legitim în cadrul protecției moralei, deoarece există un interes public general față de conservarea patrimoniului cultural (*Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 68). În cauzele similare *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021 și *Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, Curtea a analizat „dacă chiar era «necesară într-o societate democratică» sancționarea” actelor reclamantilor constând în vopsirea prin pulverizare a unui monument public și, respectiv, plasarea unor accesorii satirice pe un monument public. În ambele cauze, Curtea a făcut deosebirea între „deteriorarea” și „profanarea” monumentelor publice: în cazul în care impactul asupra monumentului este „complet reversibil” (accesorii sau vopsea pulverizată care se pot îndepărta), Curtea a considerat că monumentul nu este „deteriorat”, dar poate fi „profanat” (*Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 54; *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 76-80).
- În cazul unui comportament în legătură cu monumente care nu a inclus niciun element de violență sau care nu a afectat fizic monumentul, Curtea ia în considerare natura exactă a actului, intenția autorului acestuia și mesajul avut în vedere, precum și semnificația socială a monumentului, valorile sau ideile pe care le simbolizează și gradul de venerare de care beneficiază în comunitatea respectivă (*Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 55). Atât în cauza *Genov și Sarbinska*, cât și în cauza *Handjiski*, actele reclamantilor au vizat monumente din perioada comunistă, au avut loc în timpul unor proteste politice pe scară largă și au fost în mod clar săvârșite cu intenția de a exprima critici politice, nu „dispreț față de valori sociale adânc înrădăcinate” (*Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 56; *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, pct. 82). Curtea, aplicând analiza de mai sus, a observat că actele reclamantilor au fost în concordanță cu convingerile exprimate de o mare parte a societății și, prin urmare, a diferențiat ambele cauze de *Sinkova împotriva Ucrainei*, 2018, în care reclamanta a riscat sancțiuni penale pentru „profanarea” unui monument pentru cinstirea memoriei soldaților căzuți în război (*Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 57; *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, pct. 82). Astfel, aplicarea de amenzi în ambele cauze s-a dovedit a nu fi necesară într-o societate democratică din cauza reversibilității acțiunilor și a semnificației lor contextuale (*Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021, pct. 59; *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, pct. 84).

Lăcașuri de cult

- În cauza *Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, 2018, membre ale grupului punk feminist Pussy Riot au fost arestate și acuzate de săvârșirea infracțiunii de huliganism motivat de ură religioasă ca urmare a interpretării unui cântec intitulat *Punk Prayer – Virgin Mary, Drive Putin Away* la altarul Catedralei Hristos Mântuitorul din Moscova. Înregistrările interpretării respective au fost apoi clasificate ca materiale extremiste și interzise. Curtea a constatat încălcări ale art. 10 atât în cazul arestării reclamantelor, cât și în cazul interzicerii înregistrărilor. Aceasta a considerat că instanțele naționale nu au examinat contextul interpretării cântecului de către reclamante și (lipsa de) incitare la violență înainte de a pronunța pedepse cu închisoarea (pct. 226-227). A constatat, de asemenea, lipsa unor motive relevante și suficiente acolo unde instanța națională nu a examinat probele video ale

comportamentului în discuție, bazându-se în schimb pe concluziile unui raport extern pentru clasificarea filmării ca fiind extremistă (pct. 263-264).

- În cauza *Ibragimova împotriva Rusiei*, 2022, instanțele naționale au condamnat-o pe reclamantă pentru purtarea unei cagule în public, în temeiul unei legi menite să împiedice persoanele să își ascundă identitatea. Cu toate acestea, instanțele naționale care au examinat cauza respectivă nu au luat în considerare faptul că reclamanta și-a declinat identitatea de bună voie altor persoane din zonă și a purtat cagula pentru valoarea simbolică a acesteia, în semn de protest împotriva condamnării grupului punk Pussy Riot (pct. 36-38)
- În cauza *Bouton împotriva Franței*, 2022, în care reclamanta, militantă feministă, a fost condamnată pentru „exhibiționism” în legătură cu un performance topless organizat într-o biserică din Paris, în timpul căruia ea a simulat un avort în semn de protest față de poziția Bisericii Catolice în această privință, Curtea a observat că legea în discuție nu definea noțiunea de „exhibiționism” și că „evoluția moravurilor a putut alimenta o dezbatere în fața instanțelor naționale privind caracterul sexual al pieptului gol al unei femei și existența unei discriminări care rezulta de aici între bărbați și femei”: cu toate acestea, Curtea a constatat că în jurisprudența internă era stabilit în mod clar faptul că expunerea în public a pieptului gol al unei femei se încadra în limitele legii împotriva exhibiționismului și, prin urmare, aplicarea acesteia în privința demersului reclamantei era previzibilă în mod rezonabil (pct. 37).
- O pedeapsă cu închisoarea aplicată în contextul unei debateri politice sau de interes general este compatibilă cu libertatea de exprimare garantată de art. 10 din Convenție numai în circumstanțe excepționale. Astfel de circumstanțe pot fi constatate atunci când alte drepturi fundamentale au fost grav afectate, cum este cazul diseminării discursului de incitare la ură sau al incitării la violență. Curtea nu a considerat că pedeapsa închisorii este un răspuns proporțional la actul de protest al unei femei (expunerea pieptului gol într-o biserică catolică); acest comportament ar fi putut fi șocant, dar nu era instigator la ură sau abuziv (*Bouton împotriva Franței*, 2022, pct. 53).

Simboluri vestimentare

- În ceea ce privește utilizarea emblemelor, Curtea a statuat că limitarea unui „pericol pur ipotetic” nu constituie o nevoie socială imperioasă. Aceasta a fost situația în cauza *Vajnai împotriva Ungariei*, 2008, în care reclamantul a fost sancționat penal pentru purtarea unei stele roșii în cinci colțuri în timpul unei manifestații politice de stânga. Curtea, deși a recunoscut asocierea simbolului cu fostul regim comunist totalitar, a considerat că simbolul a fost folosit și în alte contexte și nu era reprezentativ exclusiv pentru ideile totalitare (pct. 52). În plus, reclamantul a purtat-o în timpul unei manifestații politice legale care nu promova idei totalitare (pct. 53). Prin urmare, „pericolul pur ipotetic” al amenințării reprezentate de simbol la adresa democrației nu a constituit o nevoie socială imperioasă (pct. 55; a se vedea, de asemenea, *Fratanoló împotriva Ungariei*, 2011, pct. 25-28).
- În schimb, Curtea a constatat, în cauza *Donaldson împotriva Regatului Unit* (dec.), 2011, că statele contractante pot beneficia de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește restrângerea utilizării emblemelor cu semnificații „care pot fi înțelese pe deplin numai de persoane care au o înțelegere deplină a contextului lor istoric” (pct. 28). Astfel, interdicția aplicată deținuților din Irlanda de Nord, care viza purtarea crinilor de Paști în afara camerelor lor, ar putea fi înțeleasă ca abordând o amenințare reală, nu ipotetică, de a provoca violență și dezordine în penitenciare (pct. 29).
- De asemenea, în cauza *Borzih împotriva Ucrainei* (dec.), 2024, în care reclamantul s-a plâns de interzicerea, prin lege, a purtării panglicii Sfântului Gheorghe, simbol utilizat în fostele țări sovietice în timpul evenimentelor care au comemorat victoria din cel de Al Doilea Război Mondial, Curtea a considerat că autoritățile naționale sunt mai în măsură să înțeleagă și să

aprecieze problemele societale specifice cu care se confruntă anumite comunități și contexte (pct. 52). Referindu-se la contextul social și politic specific (pct. 49-51) și la faptul că interdicția în cauză nu era una generalizată, ci permitea o gamă largă de excepții (pct. 53), Curtea a constatat că autoritățile naționale nu și-au depășit marja de apreciere (pct. 54).

Boicotul

- În cauza *Baldassi și alții împotriva Franței*, 2020, mai mulți militanți pro-palestinieni s-au confruntat cu acuzații penale ca urmare a faptului că au umplut coșurile de cumpărături din supermarketuri cu produse israeliene și au distribuit pliante care îndemneau consumatorii să boicoteze acele produse. O instanță națională de apel a hotărât că acest act constituie incitare la discriminare economică, interzisă de legislația franceză. Cu toate acestea, Curtea a constatat că instanța de apel a ignorat valoarea expresivă a comportamentului reclamanților și nu a prezentat o motivare detaliată cu privire la necesitatea restrângerii respective într-o societate democratică. O astfel de motivare era „cu atât mai esențială”, având în vedere caracterul politic al discursului reclamanților pe o temă de interes general (pct. 78). Prin urmare, Curtea a constatat o încălcare din cauza lipsei unor motive relevante și suficiente (pct. 80).

Altele

- Curtea a constatat că o ingerință nu era prevăzută de lege în cauza *Semir Güzel împotriva Turciei*, 2016, în care reclamantul a fost condamnat la închisoare pentru că a permis participanților la o ședință a partidului politic, al cărei președinte era reclamantul, să vorbească în limba kurdă, nu în turcă. O lege națională interzicea partidelor politice să utilizeze în ședințe orice altă limbă decât turca și prevedea că „nu [puteau] rămâne indiferente față de astfel de acțiuni și acte comise de alții”. Cu toate acestea, dispoziția legală care prevedea pedepse individuale cu închisoarea ca pedeapsă pentru încălcarea legii fusese declarată neconstituțională și abrogată de Curtea Constituțională națională, care a constatat că urmărirea penală a persoanelor în temeiul unei legi care vizează partidele politice a încălcat dispoziția constituțională, potrivit căreia infracțiunile și pedepsele trebuie să fie prevăzute de lege. Astfel, Curtea a considerat că, în urma deciziei Curții Constituționale, nu a fost suficient de previzibil ce tip de inacțiune ar putea duce la urmărirea penală în temeiul legii relevante și cui i s-ar aplica (pct. 37-40).
- Cauza *Gough împotriva Regatului Unit*, 2014, a evidențiat marja de apreciere deosebit de largă aplicabilă în cauzele referitoare la scopul legitim al protecției moralei, pentru care nu există o normă europeană unitară (pct. 166). Curtea, deși a recunoscut un interes public de a permite reclamantului să inițieze o dezbatere privind acceptabilitatea nudității publice, a remarcat totodată că, în reacția la cazurile reale de nuditate publică în comparație cu simplele declarații sau argumente pe această temă (pct. 172), considerațiile legitime de ordin moral și de ordine publică oferă statului o marjă mai mare de apreciere. De fiecare dată când reclamantul din cauza *Gough* s-a prezentat în fața unei instanțe naționale, respectiva instanță a evaluat comparativ factorii relevanți pentru a stabili existența unei nevoi sociale imperioase, cum ar fi locul incidentului și istoricul reclamantului în materie de infracțiuni repetate, și a aplicat sancțiuni de o severitate variabilă în raport cu faptele specifice, în loc să aplice o interdicție generală privind comportamentul reclamantului (pct. 173-74). Având în vedere cele de mai sus, Curtea a considerat că ingerința statului era o exercitare legitimă a obligației sale de a proteja publicul de inconveniente precum comportamentele antisociale repetate ale reclamantului, ceea ce demonstrează nerespectarea de către reclamant a propriei sale îndatoriri de a da dovadă de toleranță și de sensibilitate față de opiniile altora (pct. 175-76).

Exemple notabile

- *Vajnai împotriva Ungariei*, 2008 – condamnare la un an de închisoare cu suspendare pentru fapta de a purta o stea roșie în cinci colțuri la o demonstrație politică de stânga – încălcarea art. 10;
- *Donaldson împotriva Regatului Unit* (dec.), 2011 – condamnare a unui deținut din Irlanda de Nord pentru fapta de a purta la haină emblema cu crinul de Paști în memoria combatanților republicani irlandezi – în mod vădit nefondată;
- *Fratanoló împotriva Ungariei*, 2011 – condamnare cu mustrare pentru fapta de a purta o stea roșie în cinci colțuri la o adunare publică – încălcarea art. 10;
- *Tatár și Fáber împotriva Ungariei*, 2012 – aplicarea unei amenzi pentru fapta de a atârna haine murdare pe gardul Parlamentului pentru a simboliza „rufele murdare ale națiunii” – încălcarea art. 10;
- *Murat Vural împotriva Turciei*, 2014 – aplicarea unei pedepse de 13 ani de închisoare pentru fapta de a turna vopsea pe statuile lui Atatürk ca formă de exprimare a „lipsei de afecțiune” față de Atatürk – încălcarea art. 10;
- *Gough împotriva Regatului Unit*, 2014 – multiple condamnări la pedepse cu închisoarea pentru nuditate publică în formă continuată – neîncălcarea art. 10;
- *Șvidka împotriva Ucrainei*, 2014 – detenție pentru fapta de a desprinde o panglică dintr-o coroană de flori, depusă de președinte cu ocazia unei comemorări, ca formă de criticare a președintelui – încălcarea art. 10;
- *Semir Güzel împotriva Turciei*, 2016 – aplicarea unei pedepse cu închisoarea președintelui unui congres de partid pentru fapta de a permite participanților să vorbească în limba kurdă în timpul intervențiilor – încălcarea art. 10;
- *Sinkova împotriva Ucrainei*, 2018 – aplicarea unei pedepse cu închisoarea pentru fapta de a prăji ouă la flacăra unui memorial ca formă de protest față de nivelul scăzut de trai al veteranilor – neîncălcarea art. 10;
- *Stern Taulats și Roura Capellera împotriva Spaniei*, 2018 – aplicarea unei amenzi însoțite de pedeapsa cu închisoarea în caz de neplată pentru fapta de a arde o fotografie a cuplului regal ca formă de criticare a instituției monarhiei – încălcarea art. 10;
- *Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, 2018 – aplicarea unei pedepse cu închisoarea pentru tentativa de a interpreta un cântec critic de la altarul catedralei ca formă de reacție la procesul politic în curs – încălcarea art. 10;
- *Mătășaru împotriva Republicii Moldova*, 2019 – aplicarea unei pedepse cu închisoarea pentru fapta de a instala sculpturi în formă de organe genitale cu imagini ale unor politicieni și procurori – încălcarea art. 10;
- *Ibrahimov și Mammadov împotriva Azerbaidjanului*, 2020 – detenție pentru fapta de a picta graffiti anti-Guvern pe statuia fostului președinte ca formă de protest politic – încălcarea art. 10;
- *Baldassi și alții împotriva Franței*, 2020 – aplicarea unei amenzi penale pentru fapta de a expune coșuri de cumpărături și de a distribui pliante care pledau pentru boicotarea produselor din Israel – neîncălcarea art. 7, încălcarea art. 10;
- *Handjiski împotriva Bulgariei*, 2021 – aplicarea unei amenzi pentru fapta de a amplasa accesorii cu Moș Crăciun pe statuia unui lider comunist în contextul unui protest politic – încălcarea art. 10;
- *Tökés împotriva României*, 2021 – aplicarea unei sancțiuni unui deputat în Parlamentul European pentru fapta de a arboriza steagurile unor minorități naționale pe o clădire în care se afla cabinetul său fără obținerea avizului de publicitate temporară – încălcarea art. 10;

- *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, 2021 – aplicarea unei amenzi pentru fapta de a vopsi prin pulverizare, în timpul unor proteste politice la nivel național, un monument al unor personalități istorice controversate – încălcarea art. 10;
- *Caruiev împotriva Rusiei*, 2022 – aplicarea unei pedepse cu închisoarea pentru fapta de a scuipa, în timpul unei ceremonii publice, un portret al președintelui recent reales – încălcarea art. 10;
- *Bumbeș împotriva României*, 2022 – aplicarea unei amenzi pentru o scurtă adunare în timpul cărora reclamantii, în tăcere, s-au legat cu cătușe de o barieră de acces în curtea Guvernului și au ridicat pancarte ca formă de protest împotriva unui proiect minier – încălcarea art. 11;
- *Ibragimova împotriva Rusiei*, 2022 – aplicarea unei amenzi pentru fapta de a purta cagulă în timpul unei demonstrații publice solo ca formă de susținere a grupului muzical Pussy Riot – încălcarea art. 10;
- *Bouton împotriva Franței*, 2022 – aplicarea unei pedepse cu închisoarea, cu suspendarea executării, și obligarea la despăgubiri civile pentru fapta reclamantei de a manifesta individual la altarul unei biserici catolice, ținând bucăți de ficat de vită în mână și expunând sloganurile pictate pe pieptul gol, ca formă de protest împotriva poziției bisericii față de avort – încălcarea art. 10;
- *Borzih împotriva Ucrainei* (dec.), 2024 – interzicerea, prin lege, a purtării panglicii Sfântului Gheorghe – în mod vădit nefondată.

Trimiteri suplimentare

Ghiduri privind jurisprudența:

- Ghid privind art. 10 – Libertatea de exprimare
- Ghid privind art. 11 – Libertatea de întrunire și de asociere

Uniunea Europeană:

- Rezoluția Parlamentului European din 20 octombrie 2021 referitoare la situația artiștilor și la redresarea culturală în UE (2020/2261(INI)), articolul 29

Organizația Națiunilor Unite:

- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, articolele 15 și 19
- Convenția asupra protecției și promovării diversității expresiilor culturale
- Recomandarea UNESCO privind statutul artistului, secțiunea III.3

PRINCIPALELE TRIMITERI JURISPRUDENȚIALE

- *Vajnai împotriva Ungariei*, nr. 33629/06, 8 iulie 2008 (încălcarea art. 10);
- *Donaldson Regatului Unit* (dec.), nr. 56975/09, 25 ianuarie 2011 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată);
- *Fratanoló împotriva Ungariei*, nr. 29459/10, 3 noiembrie 2011 (încălcarea art. 10);
- *Tatár și Fáber împotriva Ungariei*, nr. 26005/08 și 26160/08, 12 iunie 2012 (încălcarea art. 10);
- *Murat Vural împotriva Turciei*, nr. 9540/07, 21 octombrie 2014 (încălcarea art. 10);
- *Gough împotriva Regatului Unit*, nr. 49327/11, 28 octombrie 2014 (neîncălcarea art. 10);
- *Švidka împotriva Ucrainei*, nr. 17888/12, 30 octombrie 2014 (încălcarea art. 10);
- *Semir Güzel împotriva Turciei*, nr. 29483/09, 13 septembrie 2016 (încălcarea art. 10);
- *Sinkova împotriva Ucrainei*, nr. 39496/11, 27 februarie 2018 (neîncălcarea art. 10);
- *Stern Taulats și Roura Capellera împotriva Spaniei*, nr. 51168/15 și 51186/15, 13 martie 2018 (încălcarea art. 10);
- *Maria Alehina și alții împotriva Rusiei*, nr. 38004/12, 17 iulie 2018 (încălcarea art. 10);
- *Mătășaru împotriva Republicii Moldova*, nr. 69714/16 și 71685/16, 15 ianuarie 2019 (încălcarea art. 10);
- *Ibrahimov și Mammadov împotriva Azerbaidjanului*, nr. 63571/16 și alte 5, 13 februarie 2020 (încălcarea art. 10);
- *Baldassi și alții împotriva Franței*, nr. 15271/16 și alte 6, 11 iunie 2020 (încălcarea art. 10);
- *Handjiski împotriva Bulgariei*, nr. 10783/14, 6 aprilie 2021 (încălcarea art. 10);
- *Tőkés împotriva României*, nr. 15976/16 și 50461/17, 27 aprilie 2021 (încălcarea art. 10);
- *Z.B. împotriva Franței*, nr. 46883/15, 2 septembrie 2021 (neîncălcarea art. 10);
- *Genov și Sarbinska împotriva Bulgariei*, nr. 52358/15, 30 noiembrie 2021 (încălcarea art. 10);
- *Caruiev împotriva Rusiei*, nr. 4161/13, 18 ianuarie 2022 (încălcarea art. 10);
- *Bumbeș împotriva României*, nr. 18079/15, 3 mai 2022 (încălcarea art. 10 interpretat în lumina art. 11);
- *Kotliar împotriva Rusiei*, nr. 38825/16 și alte 2, 12 iulie 2022 (art. 10 inaplicabil);
- *Ibragimova împotriva Rusiei*, nr. 68537/13, 30 august 2022 (încălcarea art. 10);
- *Bouton împotriva Franței*, nr. 22636/19, 13 octombrie 2022 (încălcarea art. 10);
- *Borzih împotriva Ucrainei* (dec.), nr. 11575/24, 19 noiembrie 2024 (inadmisibilă – în mod vădit nefondată).